

Foto: Jørgen Stubgaard.

Lorenz – kunstneriske arbejder og kunstner venner

CLAUS HELWEG OVESEN

Lorenz' disputats *Fuglene i landskabet* fra 1980 er en stor og smuk bog, hvis fremtoning i høj grad præges af to naturkunstnere: Knud Kyhn og Jens Gregersen. Kyhn er fra Lorenz' forældres generation, mens Gregersen er fra generationen efter Lorenz. Trods aldersforskellen bidrager både den i 1980 afdøde Kyhn og den på det tidspunkt stadig unge Gregersen på væsentlig måde til at formidle den på indsigt baserede begejstring over foreningen af landskab og fugle, som har været drivkraften i Lorenz' lange og ihærdige virksomhed inden for ornitologi og fugle- og naturbeskyttelse.

I indledningen til bogen skriver Lorenz selv smukt om Kyhn, som han allerede kendte fra sit barndomshjem. Kunstneren boede i Sydsjælland og havde malet mange fine akvareller fra kysterne dernede, med deres rige fugleliv. Kyhn beherskede den summariske, men alligevel dækkende skildring af landskabet og fuglene i den lette akvarelteknik, og billederne står fint til bogens tema. Foruden akvarellernes farvegengivelse er der også mange fine stregtegninger fra Kyhns hånd i bogen. Udover at være et vægtigt indlæg i fugle- og naturbeskyttelsesdebatten bliver *Fuglene i land-*

skabet også en anerkendelse af kunstneren Knud Kyhn, der lige som en del andre naturkunstnere stod noget i skyggen af Johannes Larsen.

Jens Gregersens opgave var mere bundet, men hans tegninger illustrerer på en fin måde mange af de originale landskabsøkologiske og forvaltningsmæssige observationer, som bogen er så rig på.

Ungdomsårenes arbejder

At Lorenz også selv har kunstner evner er kendt af de fleste i DOF. Især hans små fuglefigurer, Ferdinands minibirds eller "Ferdinænderne", som han har udstillet ved flere lejligheder, og som også har været til salg.

Men Lorenz' arbejde med kunst begyndte meget længe før disse figurer. I en undertiden byrdefuld skoletid på Herlufsholm var tegnetimerne et lyspunkt. Hans far var i øvrigt en kendt naturhistorielærer på skolen og bar det ikke mindre kendte tilnavn "Nerten", der efterhånden også blev betegnelsen for det fag, Johannes Ferdinand underviste i.

Tegnelæreren var en kunstner ved navn Albert Svendsen, som stiltfærdigt vejledte eleverne i tegning og maleri, men ikke stillede krav om, at de

skulle ligne ham selv i deres arbejder. Han var bondesøn og uddannet som håndværksmaler, men slog over i billeder af sydsjællandske scenerier, bl.a. heste på Enø, og blev som kunstner værdsat på egnen. Albert Svendsen blev Lorenz' mest værdsatte lærer fra skoletiden, og omkring ham samlede der sig i 30'erne en gruppe elever med kunstnerisk interesse og talent. En af dem var altså Lorenz. Når de obligatoriske pligter i tegnetimerne var forbi, fik eleverne lov til at arbejde efter eget hoved med både akvarel, olie, grafik og modelering, og Lorenz var hurtigt i gang med alle disse udtryksformer.

Han begyndte med at male akvareller, især af døde fugle, som han fandt, bl.a. hvor der havde været jagt. I 3. mellem begyndte han med olie-billeder. Det første motiv blev malet på pap fra en tegneblok og forestillede svaner i parken ved Herlufsholm – det er fra 1934-35. Han fortsatte med olie-billederne, som efterhånden kom op i større formater, og han karakteriserer selv sin ungdomsstil som "økologisk naturromantik", altså med landskabet i Sydsjælland som motiv, og med fugle og årstidernes stemninger som hovedindhold. Lorenz var glad for efteråret og vinteren og sejlede i robåd på Susåen, hvor han fandt motivet med Krager i vinterlandskab, som er et af hans bedste billeder fra den tidlige ungdom.

I disse år gik Lorenz også i gang med linoleums-tryk med fuglemotiver, som den her viste Splitterne fra 1937-38. Trykkene blev udstillet lokalt, og han fortæller, at der var et vist salg af dem.

Natur- og fugleinteressen var det motivmæssige udgangspunkt for Lorenz' kunstneriske arbejde som ganske ung, og han overvejede lidt billedkunsten som profession, men valgte som bekendt noget helt andet. Knud Kyhn var ven af hans forældre, men blev ikke egentlig lærer eller instruktør for ham på det kunstneriske område. Men han var

Knopsvaner ved Herlufsholm, 1934-35.

med både sin kunst og sit tiltalende, beskedne væsen en væsentlig inspiration.

Lorenz anser sig for at være selvlært. Hans mor, der var meget kunstinteresset, støttede ham i bestræbelserne, og det samme kan siges om faderen, på en mere naturvidenskabeligt betonet måde. Moderen tog ham også med på udstillinger såsom Grønningen, men senere i livet har Lorenz ikke haft megen tid til at dyrke kunstudstillinger. Ornitologisk illustration har dog altid optaget ham, og han har en god samling bøger om emnet og mange smukke, kunstnerisk illustrerede fuglebøger. I den forbindelse er Gitz Johansen en af de kunstnere, han sætter højest, selvfølgelig især på grund af bogen *Grønlands fugle*.

I skoletiden fik Lorenz også lært sig at udstoppe fugle, en håndværksmæssig disciplin, som også kræver faglig indsigt og et element af fantasi og kunstnerisk evne, hvis præparaterne skal se livagtige ud.

Krager ved Susåen, vinter. 1930'erne.

Splitterne. Linoleumstryk 1937/38.

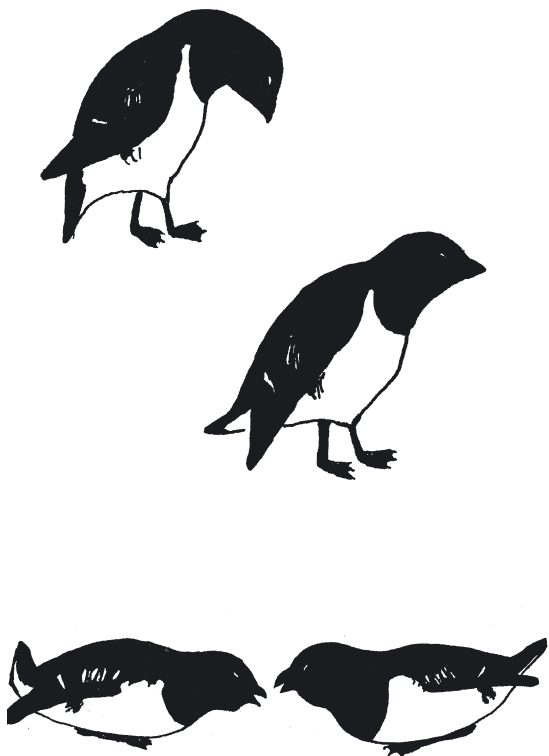
Det kunstnerisk arbejde i studie- og voksentiden

Lorenz blev student i 1940 og købte ved den lejlighed sit første fotografiapparat og begyndte at tage billeder af fugle og anden natur. Gennem livet har han taget tusindvis af billeder, men betragter ikke disse som del af sin kunstneriske indsats.

I nogle af sine ornitologiske artikler har Lorenz brugt tegninger efter egne fotografier – mange husker sikkert de morsomme tegninger til artiklen fra 1969 om Søkongernes stemmer og adfærd, som han efterfølgende brugte på postkorthilsener.

Så kom medicinstudierne, hvor det kunstneriske arbejde trådte i baggrunden. Det senere travle liv som læge og forenings- og fredningsmand har heller ikke levnet megen tid til kunst, men det er dog blevet til en del billeder med motiver fra egnen omkring huset i Broskov i Sydsjælland, fra Vejers Strand, Roskilde Fjord og Æbelø. I 90erne boede han i nogle måneder i Aage V. Jensens refugiejendom ved Imperia på den italienske riviera, og de inspirerende omgivelser gav ham tilskyndelse til nogle af hans bedste landskabsbilleder fra de senere år.

Ferninands minibirds

Saltsøer ved Tavira på Algarvekysten i Portugal, som nu er en vigtig fuglelokalitet. Lorenz malede billedet i 1997 under et ophold på et nonnekloster, der nu med EU-støtte er omdannet til indkvartering af naturinteresserede turister.

Maleri med motiv fra opholdet ved Imperia i 90'erne med bl.a. de grønne farver, som Lorenz sætter megen pris på som maler.

Fuglemodeller, "minibirds", med et udvalg af de skandinaviske arter.

Men tilbage til de små fuglefigurer, som nok er den bedst kendte side af Lorenz' billedskabende kreativitet. Han havde allerede modelleret i skoletiden, men ideen til figurer af vandfugle i deres rette miljø opstod hos ham under et besøg på Peter Scotts Wildfowl Trust i Slimbridge i 70'erne. Der gik dog nogle år, før han rigtig kom i gang, men først i 80'erne fik han modelleret mange arter og udført forme, så originalfigurerne kunne mangfoldiggøres. Tanken var bl.a., at de skulle kunne benyttes i undervisning, f.eks. ved jagtprøverne. Det er altså det pædagogiske i figurerne, der i højere grad end det kunstneriske har været Lorenz mål – men hele tiden med et blik for, at kvaliteten af den enkelte figur skulle opretholdes. Lorenz' figurer var i øvrigt med i den spændende udstilling "6x Fugle", som blev holdt på det kendte Galleri Skt. Agnes i Roskilde i 80'erne med arbejder af seks kunstnere, alle med fuglemotiver.

Lorenz fik kontakt med en mand, der handlende

med kunsthåndværk i Helsingborg, og som havde gode forbindelser til Kina. Hertil blev Lorenz originale figurer så sendt og siden mangfoldiggjort – stadig med håndkraft. De er blevet solgt i Sverige med stort held, men er iflg. ham selv ikke slået an i samme grad her i landet. Her gengives et fotografi af en samling modeller af nogle af verdens sjældne og truede vandfugle, som endnu ikke er blevet mangfoldiggjort.

Den kreative Lorenz

Kunstnerisk arbejde har ikke været en hovedsag for Lorenz efter de ungdommelige overvejelser om at slå ind på kunstnervejen. Men hans mangesidige og vedholdende arbejde også på dette område fjører en fin facet til billedet af en energisk, alsidig og kreativ personlighed.

Tre Alke på Græsholmen, maleri af Gitz Johansen. Ejet af Lorenz, og et af de billeder, han holder meget af.

Mykines på Færøerne, malet i 1988. Sydkysten set mod øst. Lunderne yngler i grønsværen oven for de bratte klipper ned mod Atlanterhavet.

Tegning: Jens Gregersen.